

doi number: 10.14686/201321990

İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Kazanımlarının Ulaşılma Düzeyinin Belirlenmesi*

Ahmet TETİK

Milli Eğitim Bakanlığı
ahmttetik@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Ali ARSLAN

Bülent Ecevit Üniversitesi
Ereğli Eğitim Fakültesi
arslan54tr@yahoo.com

Özet: Bu çalışmanın amacı ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının ulaşılma düzeyini belirlemektir. Çalışmada Tyler'in hedefe dayalı değerlendirme modeli kullanılmıştır. Araştırmaya 2010-2011 öğretim yılında Zonguldak ili Ereğli ilçe merkezindeki 5 farklı okuldan 389 ilköğretim 5.sınıf öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın verileri başarı testi ile toplanmıştır. Başarı testleri araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Başarı testleri hem ön-test hem de son-test olarak uygulanmıştır. Kazanımların ulaşılma düzeyi için madde güçlük indeksine bakılmıştır. Çalışmada ayrıca programın öğrenci başarısı üzerindeki etkisine Cohens' d testi ile bakılmıştır. Çalışmanın sonunda kazanımların bir çoğuna ulaşamadığı bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler programı, program değerlendirme, Tyler'in hedefe dayalı değerlendirme modeli

Investigating the Degree of Attaining to Objectives of the Primary School Fifth Grade Social Studies Curriculum

Abstract: The aim of this study is to identify the attainment degree of the primary school fifth grade social studies course objectives. Tyler's Objective Based evaluation model was used in this study. Study was conducted on 389 5th graders from 5 different central schools in Zonguldak Ereğli in 2010-2011 academic year. The data were gathered achievement tests. The tests were developed by researches. Achievement tests were applied as a pre-test and post-test. The attainment degree of the objectives was identified by analysing item difficulty index. Moreover, the effect of curriculum on students' achievement was examined by Cohens'd test. At the end of the study, it was found that most of the objectives couldn't be accomplished.

Key words: Social studies curriculum, program evaluation, Tyler's objectives based evaluation model.

* Bu çalışma "İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler programı kazanımlarının ulaşılma düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Nitelikli bir eğitim planlı olarak yürütülen öğretim faaliyetleriyle gerçekleştirilir. Uygulanan eğitim programlarının ve bu çerçevede yürütülen öğretim faaliyetlerinin sürekli olarak izlenmesi ve tespit edilen eksikliklerin giderilmesi niteliği daha da artırır. Eğitim programının başarılı bir şekilde geliştirilebilmesi için bilimsel çalışmalarla değerlendirilmesi gerekir. Programların uygulama öncesinde, uygulama sürecinde ve uygulama sonrasında değerlendirilmesi hem aksayan yönlerin görülmesini sağlar, hem de programın ne düzeyde başarılı olduğunu ortaya koyar. Kaya'ya (1997) göre program değerlendirme, bir programdaki bütün boyutları ya da birkaç boyutun etkililiği hakkında veya programın sahip olabileceği tüm çıktıları hakkında bilgi toplanması ve bu bilgilerin çözümlenmesi işlemidir. Program değerlendirme çalışmaları sistematik bir süreci gerektirir. Sistematik sürece uyulması, değerlendirmenin bir taraftan yapılandırılmasını sağlarken; diğer yandan kapsamlı hale gelmesine yardımcı olmaktadır.

Eğitim programlarını değerlendirebilmek amacıyla birçok model öne sürülmüştür. Başlıca değerlendirme yaklaşımlarını Worthen, Sanders ve Fitzpatrick (2004) altı grupta toplamıştır. Bunlar hedef yönelimli değerlendirme yaklaşımları, yönetim yönelimli değerlendirme yaklaşımları, müşteri yönelimli değerlendirme yaklaşımları, uzmanlık yönelimli değerlendirme yaklaşımları, rakip yönelimli değerlendirme yaklaşımları ve katılımcı yönelimli değerlendirme yaklaşımlarıdır. Hedef yönelimli yaklaşımlardan biri de Tyler'in hedefe dayalı değerlendirme modelidir. Tyler'in hedefe dayalı değerlendirme modelinin temelinde eğitim hedefleri bulunmaktadır. Programın etkililiği hakkında karar vermede hedeflerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine bakılır. Bu modelde önce ulaşılan hedeflere bakılır, sonra ulaşılmayan hedeflerin nedenleri için öğrenme yaşantıları irdelenir (Demirel, 2009). Hedefe dayalı değerlendirme modelinde hedefler belirlenip sınıflandırdıktan sonra değerlendirme ölçütleri belirlenir. Hedefleri ölçmeye dönük uygun ölçme araçları kullanılarak veriler toplanır ve elde edilen veriler ölçütlerle karşılaştırılarak karar verilir (Ornstein ve Hunkins, 1998). Bu çalışmada da Tyler'in hedefe dayalı değerlendirme modeli temele alınmıştır.

Ülkemizde okutulan ilköğretim programlarından birisi de sosyal bilgiler programıdır. Sosyal bilgiler programı da ilköğretim programının temelini oluşturan yapılandırmacı anlayışı temele almıştır. Bu bağlamda da bilgiyi sorgulamadan ezberleyen bireyler yetiştirmenin yerine bilgiyi üreten bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu yüzden programda eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, girişimci olma, gözlem yapabilme, zamanı ve mekanı

algılama, değişimi ve sürekliliği kavrayabilme, etkili iletişim ve empati kurabilme, bilgi teknolojilerini etkili olarak kullanma gibi beceriler ve bu becerilerin elde edilmesinden çok öneme sahip Türkçe'yi etkili kullanabilme becerisinin geliştirilmesi öğrencilere kazandırılacak beceriler olarak programda yer almıştır (MEB, 2005). 4 ve 5. sınıflarda öğrencilerin toplam 8 öğrenme alanında 92 kazanıma ulaşmaları sağlanarak yukarıda bahsedilen becerilerin kazandırılması planlanmaktadır. İlköğretim 5. sınıfta haklarımı öğreniyorum ünitesinde 4 kazanım, gerçekleşen düşler, adımı adım Türkiye, hepimizin dünyası ünitelerinde 6'şar kazanım, bölgemizi tanıyalım ve ürettiklerimiz ünitelerinde 7'şer kazanım, toplum için çalışanlar ve bir ülke bir bayrak ünitelerinde 5'er kazanım yer almaktadır (MEB, 2005).

Ülkemizde ilköğretim sosyal bilgiler programının değerlendirilmesine yönelik çalışmalar incelendiğinde ağırlıklı olarak öğretmenlerin uygulanan programa ilişkin görüşlerini alma yoluyla program tasarımının değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Memişoğlu (2012), Aykaç ve Başar (2005), Ece (2007), Dilmaç (2008), Ayten (2006), Kamber (2007), Bulut (2006), Kırtay (2007), Kılıçoğlu (2007), Doğanay ve Sarı (2008), Uslu (2007), Kalaycı (2007), Gömleksiz ve Bulut (2006), Hürsen ve Uzunboylu (2008) tarafından yapılan çalışmalarda öğretmenlerin sosyal bilgiler programının öğeleri olan kazanım, içerik, eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme öğelerine ilişkin görüşlerinin anket yoluyla elde etmiştir. Çalışmalarda genel olarak öğretmenlerin programın genel yapısına ve öğelerine ilişkin kısmen veya tamamen olumlu yaklaşıtları ortaya çıkmıştır.

Kazanımlara ulaşılmasında öğretim etkinlikleri kritik bir öneme sahiptir. Öğrencilerin kazanımları elde edebilmesi için bu kazanımlar için öngörülen etkinliklerin bu kazanımlara uygun olması gerekir. Bir kazanıma ulaşılmadığı ortaya çıktığında da öncelikli olarak o kazanıma ulaştırmada başvurulmuş öğretim etkinlikleri gözden geçirilir. Bu yüzden Güneş (2008) ilköğretim 5. sınıf kazanımları için önerilen etkinliklerin uygunluğu konusunda öğretmenlerin görüşlerine başvurmuştur. Çalışmanın sonunda ilköğretim sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. Sınıf programında önerilen etkinliklerin ilgili kazanımlara uygun olduğu yönünde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır. Bir değerlendirme işleminde elde edilen sonuçların kullanılabilmesi için kullanılan ölçme araçlarının amaca uygun ve doğru ölçümler yapması gerekir. Bu yüzden de programlarda yer alan ölçme araçlarının da geçerliliği ve güvenilirliği yüksek ölçümler yapabilen araçlar olması gerekmektedir. Arslan ve Şahiner (2010) tarafından ilköğretim sosyal bilgiler programında öğretmenlere derslerinde uygulamaları önerilen tutum ölçeğinin ve öz

değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Elde edilen bulgular çerçevesinde çeşitli öneriler geliştirmişlerdir.

İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler programı kazanımlarının ulaşılma düzeylerini belirlemeye dönük tek çalışma Arslan ve Demirel (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada veriler başarı testine ek olarak programın uygulanması esnasında gözlenmesi ve öğrenci velisi ile öğretmenlerin görüşlerinin alınması yoluyla toplanmıştır. Bu çalışmada bir ülke bir bayrak ünitesinin 5 kazanımında 2'sine ulaşılabilirken 3'üne ulaşamadığı, programın tasarlandığı şekilde uygulanmadığı ve bunun da ağırlıklı olarak öğretmenlerin yeteri kadar bilgilendirilmemesine bağlı olabileceği ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler programı kazanımlarının ulaşılma düzeyini tespit etmektir. Ulaşılmayan kazanımlar belirlendiği taktirde kazanımın kendisi ve bu kazanım için öngörülen etkinlikler gözden geçirilerek programın bu yöndeki eksiklikleri giderilebilir.

1. YÖNTEM

1.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, deneysel bir çalışmadır. Çalışmada deneme öncesi modellerden tek grup modeli kullanılmıştır (Karasar, 1999). Tek grup ön-test – son-test modelinde, gruba ve ölçümün niteliğine ilişkin bilgi edinmek amacıyla ölçme araçları çalışmanın başında ve sonunda uygulanır. Uygulanan programın etkililiğini belirleyebilmek amacıyla programın uygulanması öncesinde ve sonrasında ölçümler yapılmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 öğretim yılı güz döneminde Zonguldak ili Ereğli ilçe merkezinde bulunan ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Zonguldak ili Ereğli ilçe merkezindeki ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin tümüne ulaşmak zor olduğu için olasılıklı örnekleme yöntemi ile 5 okuldan toplam 389 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Örneklem çok büyük ve geniş bir alana yayılmış ise bu durumda basit rastgele örneklem seçimi oldukça zordur. Bu durumda, kümelere ayırma yolu ile rastgele olarak evrenin içinden okullar seçilir ve örnekleme oluşturur (Çepni, 2007).

1.3. Veri Toplama Araçları

1.3.1. Başarı Testi

Başarı testi öğrencilerin kazanımlara ulaşılma düzeylerini belirlemek amacıyla ünitelere başlanmadan ön-test ve ünitelerin sonunda da son-test olarak uygulanmıştır. Başarı testi haklarımı öğreniyorum, adım adım Türkiye, bölgemizi tanıyalım ve ürettiklerimiz ünitelerini

kapsamaktadır. Ünitelerin kazanımları MEB ilköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. sınıflar programından aynen alınmıştır. Haklarımı öğreniyorum ve adım adım Türkiye ünitesi kazanımlarını ölçen 50 soruluk çoktan seçmeli test hazırlanmış ve bu test geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmak amacıyla Alaplı ilçe merkez okullarındaki 6. sınıfta okuyan 144 öğrenciye uygulanmıştır. Analiz sonucunda toplam 34 madde elde edilmiştir. Testi oluşturan maddelerin madde ayırt edicilik indeksleri 0.24 ile 0.75 arasında değişirken ortalama güçlük indeksleri ortalaması 0.72 olarak bulunmuştur. Testin ölçüm sonuçlarının KR-20 iç tutarlılık katsayısının 0.80 olduğu bulunmuştur.

Bölgemizi tanıyalım ve ürettiklerimiz ünitelerinin kazanımları için ise 40 soruluk çoktan seçmeli test hazırlanmış ve bu test de Alaplı ilçe merkezindeki okullarında 6. sınıfta okuyan 188 öğrenciye uygulanmıştır. Analiz sonucunda toplam 30 madde elde edilmiştir. Testi oluşturan maddelerin madde ayırt edicilik indeksleri 0.27 ile 0.62 arasında değişirken madde güçlük indeksleri ortalaması 0.48 olarak bulunmuştur. Testin ölçüm sonuçlarının KR-20 iç tutarlılık katsayısının 0.79 olduğu bulunmuştur. Üniteler farklı sayılarda kazanımları içerdiklerinden her bir ünite için hazırlanan soru sayısı kazanım sayısına bağlı olarak değişmektedir.

1.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde şu işlemler yapılmıştır:

1. Uygulamanın kolay olabilmesi için Kdz Ereğli ilçe merkezinde çeşitli gelir düzeyine sahip 5 ilköğretim okulu seçilmiştir.
2. Uygulama yapılacak okullarda sınıf rehber öğretmenleri ile görüşülmüş ve uygulama hakkında bilgi verilmiştir.
3. Çalışma başlamadan önce başarı testinin güvenirlik ve geçerlik çalışması yapılmıştır. Sonuçlar dahilinde başarı testi yeniden düzenlenmiştir.
4. Testler ünitelere başlamadan önce ön-test, ünite bitiminde son-test olarak uygulanmıştır.
5. Elde edilen verilerin analizi yapılmıştır.

1.5. Verilerin Çözülmesi

Verilerin analizinde kazanımların ulaşılma düzeyi için o kazanımı ölçen soruların madde güçlük indekslerine (p_j) bakılmıştır. Kazanımların ulaşılabilirliği için alt sınırın Baykul (2000) tarafından 0.75 olduğu ifade edilmiştir. Buna göre uygulama sonunda son-test puan ortalamaları 0.75'in altında olan kazanımlara ulaşılamazken; 0.75'in üstünde bir değere sahip

olan kazanımlara ulaşılabilirdiği söylenebilir. Başarı testlerinin ön-test ortalamaları ile son-test ortalamaları arasında fark olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla bağımlı gruplar için t testi uygulanmıştır. Ortalamalar arasındaki farkın etki büyüklüğüne de Cohens'd ile bakılmıştır. Etki büyüklüğünün hesaplanmasında bu yöntemin tercih edilmesinin sebebi, örneklem büyüklüğünü hesaba katmamasıdır. Bu da istatistiksel anlamlılığın örneklem büyüklüğünden kaynaklanabileceği şüphesini ortadan kaldıracak bir durumdur (Yıldırım ve Yıldırım, 2011). İki test arasındaki farkın etki büyüklüğü $0.20 \leq \eta \leq 0.50$ ise küçük etki; $0.80 \geq \eta \geq 0.50$ ise orta etki; $\eta \geq 0.80$ ise büyük etkiyi ifade etmektedir (Green, Salkind ve Akey, 2000).

2. BULGULAR

2.1. Haklarımı Öğreniyorum Ünitesine Yönelik Bulgular

Haklarımı öğreniyorum ünitesi kazanımlarının ulaşılma düzeyi, ön-test ile son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması ve etki büyüklüğü değerleri tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Haklarımı Öğreniyorum Ünitesi Kazanımlarının Ön-test Son-test Puan Ortalamaları

Haklarımı öğreniyorum	Ön-test (pj)	Son-test (pj)	Fark (pj)	t	sd	p	Cohens'd
1.Kazanım	0.64	0.72	0.08				
2.Kazanım	0.70	0.82	0.12	9.90	387	0.00	0.50
3.Kazanım	0.56	0.75	0.19				
4.Kazanım	0.70	0.71	0.01				

$p < 0.05$

Tablo 1 incelendiğinde son-test puan ortalamaları 0.75'ten büyük olan 2. kazanıma (içinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir) ve 3. kazanıma (katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir) ulaşılırken; ortalaması 0.75'ten küçük olan 1. kazanıma (bulduğu çeşitli grup ve kurumlar içindeki yerini belirler) ve 4. kazanıma (çocuk olarak haklarını fark eder) ulaşamadığı söylenebilir. Ayrıca ön-test puanlarıyla son-test puan ortalamaları arasındaki en fazla fark da 2. ve 3. kazanımlarda meydana gelmiştir.

Haklarımı öğreniyorum ünitesinin ön-test ile son-test puan ortalamaları bütün olarak karşılaştırıldığında ön-test ile son-test arasında son-test lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(387)}: 9.90$; $p < 0.05$). Ayrıca haklarımı öğreniyorum ünitesinin son-test ile ön-test arasındaki farkın etki büyüklüğü 0.50'dir. Buna göre uygulanan programın öğrencilerin haklarımı öğreniyorum kazanımlarına ulaşma düzeyleri üzerinde orta düzeyde etkiye sahip olduğu söylenebilir ($0.50 \leq \eta \leq 0.80$).

2.2. Adım Adım Türkiye Ünitesine Yönelik Bulgular

Adım adım Türkiye ünitesi kazanımlarının ulaşılma düzeyi, ön-test ile son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması ve etki büyüklüğü değerleri tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Adım Adım Türkiye Ünitesi Kazanımlarının Ön-test Son-test Puan Ortalamaları

Adım adım Türkiye	Ön-test (pj)	Son-test (pj)	Fark (pj)	t	p	Cohens’d
1.Kazanım	0.49	0.58	0.09			
2.Kazanım	0.70	0.83	0.13			
3.Kazanım	0.51	0.60	0.09	9.72	0.00	0.49
4.Kazanım	0.64	0.76	0.12			
5.Kazanım	0.47	0.64	0.17			
6.Kazanım	0.49	0.56	0.07			

p<0.05

Tablo 2 incelendiğinde son-test puan ortalaması 0.75’ten büyük olan 2. kazanıma (ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir) ve 4. kazanıma (kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar) ulaşılabilirdi; ortalaması 0.75’ten küçük olan 1. kazanıma (çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekanları, nesnelere ve yapıtları tanıtır), 3. kazanıma (ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır), 5. kazanıma (kanıt olarak Atatürk inkılaplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır) ve 6. kazanıma (Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir) ulaşamadığı söylenebilir. Bu üniteye ön-test puan ortalamaları ile son –test puan ortalamaları arasında en fazla artış 5., 2. ve 4. kazanımda meydana gelmiştir. 5. kazanımda meydana gelen bu artışa rağmen ön-test puan ortalaması diğerlerine göre daha düşük olduğu için bu kazanıma ulaşamamış olabilir.

Adım adım Türkiye ünitesinin ön-test ile son-test ortalamaları arasında son-test lehine anlamlı bir fark vardır ($t_{(388)}:9.72$; $p<0.05$). Bu ünitenin son-test ile ön-test puanları arasındaki farkın etki büyüklüğü 0.49’dır. Buna göre uygulanan programın öğrencilerin adım adım Türkiye ünitesi kazanımlarına ulaşmaları üzerinde küçük etkiye sahip oldukları söylenebilir ($0.20 \leq \eta^2 \leq 0.50$).

2.3. Bölgemizi Tanıyalım Ünitesine Yönelik Bulgular

Bölgemizi tanıyalım ünitesi kazanımlarının ulaşılma düzeyi, ön-test ile son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması ve etki büyüklüğü değerleri tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Bölgemizi Tanıyalım Ünitesi Kazanımlarının Ön-test Son-test Puan Ortalamaları

Bölgemizi Tanıyalım	Ön-test (pj)	Son-test (pj)	Fark (pj)	t	p	Cohens'd
1.Kazanım	0.43	0.57	0.14			
2.Kazanım	0.43	0.60	0.17			
3.Kazanım	0.32	0.52	0.20			
4.Kazanım	0.61	0.80	0.19	15.34	0.00	0.77
5.Kazanım	0.55	0.74	0.19			
6.Kazanım	0.27	0.41	0.14			
7.Kazanım	0.68	0.82	0.14			

p<0.05

Tablo 3 incelendiğinde son-test puan ortalaması 0.75'ten büyük olan 4. kazanıma (yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir) ve 7. kazanıma (yaşadığı bölgede görülen doğal afetlere neden olan uygulamaları fark eder) ulaşılabildiği; ortalaması 0.75'ten küçük olan 1. kazanıma (Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıır), 2. kazanıma (yaşadığı bölgede görülen iklimin insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar), 3. kazanıma (yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir), 5. kazanıma (yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir) ve 6. kazanıma (kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir) ulaşılamadığı söylenebilir. Kazanımlara ilişkin ön-test son-test puan ortalaması arasındaki farklar incelendiğinde her bir kazanımda birbirine yakın düzeyde bir artış meydana geldiği görülmektedir.

Bölgemizi tanıyalım ünitesinin ön-test puan ortalamaları ile son-test puan ortalamaları arasında son-test lehine anlamlı bir fark vardır ($t_{(387)}: 15.34; p<0.05$). Bu farkın etki büyüklüğü de 0.77'dir. Buna göre uygulanan programın öğrencilerin bölgemizi tanıyalım ünitesi kazanımlarına ulaşmaları üzerinde orta etkiye sahip olduğu söylenebilir ($0.80 \geq \eta \geq 0.50$).

2.4. Ürettiklerimiz Ünitesine Yönelik Bulgular

Bölgemizi tanıyalım ünitesi kazanımlarının ulaşılma düzeyi, ön-test ile son-test puan ortalamalarının karşılaştırılması ve etki büyüklüğü değerleri tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Ürettiklerimiz Ünitesi Kazanımlarının Ön-test Son-test Puan Ortalamaları

Ürettiklerimiz	Ön-test (pj)	Son-test (pj)	Fark (pj)	t	sd	p	Cohens'd
1.Kazanım:	0.27	0.33	0.06				
2.Kazanım:	0.30	0.43	0.13				
3.Kazanım:	0.64	0.82	0.18				
4.Kazanım:	0.37	0.44	0.07	11.37	388	0.00	0.57
5.Kazanım:	0.34	0.44	0.10				
6.Kazanım:	0.41	0.58	0.17				
7.Kazanım:	0.56	0.68	0.12				

p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde son-test puan ortalaması 0.75'ten büyük olan yalnızca 3. kazanıma (yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler) ulaşıldığı; diğer kazanımların son-test puan ortalamaları 0.75'ten küçük olduğu için bu kazanımlara (1. kazanım (yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder); 2. kazanım (yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir); 4. kazanım (yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir); 5. kazanım (ekonomideki insan etkisini fark eder); 6. kazanıma (üretim katkısında bulunma konusunda görüş oluşturur); 7. kazanım (iş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir) ulaşamadığı söylenebilir. Bu ünitenin ön-test ortalamaları ile son-test puan ortalamaları arasında en fazla fark 3. ve 6. kazanımda meydana gelmesine rağmen 6. kazanıma ulaşamamıştır.

Ürettiklerimiz ünitesinin ön-test puan ortalamaları ile son-test puan ortalamaları arasında son-test lehine anlamlı bir fark vardır ($t_{(388)}:11.37$; $p<0.05$). Bu farkın etki büyüklüğü 0.57'dir. Buna göre uygulanan programın öğrencilerin ürettiklerimiz ünitesi kazanımlarına ulaşmaları üzerinde orta etkiye sahip olduğu söylenebilir ($0.80 \geq \eta \geq 0.50$).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim sosyal bilgiler programı kazanımlarına ulaşılma düzeyini belirlemektir. Bu çalışmada aynı zamanda programın öğrencilerin kazanımlara ulaşma düzeyinde anlamlı bir katkı sağlayıp sağlamadığı; anlamlı bir artış meydana gelmişse ne düzeyde etkiye sahip olduğu da incelenmiştir. Araştırmanın bulgularından şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Haklarımı öğreniyorum ünitesi birey olarak hakları, kültür öğelerini ve Atatürk İlke ve İnkılapları'nı içermektedir. Bu üniteye ilişkin uygulanan programın sonunda öğrencilerin 2. ve 4.

kazanıma ulaşılırken, 1. ve 3. kazanıma ulaşamadığı görülmüştür. Ayrıca uygulanan program öğrencilerin başarıları üzerinde orta etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Adım adım Türkiye ünitesinin kazanımları kültür - kültürel farklılıklar ve Atatürk İlke ve İnkılapları üzerine oluşturulmuştur. Öğrencilerin bulunduğu çevredeki kültürel öğelerin farkına varmaları ve çeşitli kültürleri tanımalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu üniteye ilişkin uygulanan programın neticesinde 2. ve 4. kazanımına ulaşılırken, 1, 3, 5 ve 6. kazanımlarına ulaşamamıştır. Uygulanan programın öğrencilerin bu üniteye ilişkin kazanımlara ulaşmalarını sağlamada küçük etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bölgemizi tanıyalım ünitesi coğrafi özelliklerin insanların yaşantıları üzerine etkileri ve doğal afetlerle ilgili kazanımlara yer verilmiştir. Uygulanan program sonunda ünitenin 4. ve 7. kazanımlarına ulaşılırken, 1., 2., 3., 5.ve 6. kazanımlarına ulaşamamıştır. Ürettiklerimiz ünitesi yaşanan bölgedeki ekonomik faaliyetleri ve girişimcilik kavramlarını içermektedir. Uygulanan program sonucunda 3. kazanıma ulaşılırken; 1., 2., 4., 5., 6. ve 7. kazanımlara ulaşamamıştır. Uygulanan programın öğrencilerin başarıları üzerinde orta etkiye sahip olduğu görülmüştür. Arslan ve Demirel (2007) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmada da öğrencilerin kazanımların çoğuna ulaşamadıkları ortaya çıkmıştır.

Kırtay (2007) ve Kılıçoğlu (2007) tarafından yapılan çalışmalarda ilköğretim sınıf öğretmenleri 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine kısmen uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum bu çalışmada öğrencilerin ön-test puan ortalamaları ile çelişen bir durumdur. Bu çalışmada öğrencilerin ön-test puan ortalamaları $p_j=0.50$ civarında olduğu bulunmuştur. Buna göre bazı kazanımları öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin altında olduğu bile söylenilebilir. Bu durumun ise sarmal program anlayışından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü öğrenciler 4. sınıfta ve 5. sınıfta aynı öğrenme alanlarını öğrenmektedirler. 5. sınıfta öğrencilerin 4. sınıfta öğrendiklerini biraz daha genişletip derinleştirmeleri sağlanmaktadır.

Elde edilen bulgularda uygulanan programın öğrencilerin başarıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış meydana getirdiği ve orta düzeyde etkiye sahip olduğu ortaya çıkmasına rağmen bu bulgular dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır. Yukarıda da bahsedildiği gibi ön-test puan ortalamalarının orta düzey civarında ($p_j=0.50$) olmasına rağmen kazanımların birçoğuna ulaşamamıştır. Bu da uygulanan programın etkililiğinin düşük olduğunu göstermektedir.

Bu kazanımlara ulaşamamasının bir çok sebebi olabilir. Sosyal bilgiler programının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler olarak ortaya çıkan fiziki koşulların yetersiz olması, sınıf

mevcutlarının kalabalık olması (Ayten, 2006; Kaya ve Ersoy, 2007; Akgül ve Sezer, 2007; Ekinci, 2007; Doğanay ve Sarı, 2008; Hürsen ve Uzunboylu, 2008; Ekinci, 2007), öğretmenlerin program hakkında yeteri kadar bilgilendirilmemeleri ve bunun sonucu olarak da programın felsefesini kavrayamamış olmaları (Arslan ve Demirel, 2007; Akgül ve Sezer, 2007; Aykaç, 2007), bireysel ve bölgesel farklılıkların göz önünde bulundurulamaması (Aykaç, 2007) kazanımların ulaşılmamış olması üzerinde etkili faktörler olabilir.

Bu sonuçlara dayalı olarak ulaşılamayan kazanımlara niçin ulaşılmamış olabileceği araştırılmalıdır. Güneş (2008) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler üzerinde çalışılan bu ünitelerin kazanımları için önerilen etkinliklerin uygun olduğuna dair görüş bildirmeleri de göz önünde bulundurulduğunda bu kazanımlara ne sebeple ulaşılamadığına dair sınıf ortamının gözlenmesi daha sağlıklı bilgiler sağlayabilir. Kazanımlar ve öğretim etkinlikleri eğitim psikologları, eğitim programları ve öğretim uzmanları ile sosyal bilgiler eğitimi uzmanlarının da görüşleri alınarak tekrar gözden geçirilebilir. Program öğrencilerin başarıları üzerinde orta etkiye sahip olarak bulunmuştur. Programın öğrencilerin kazanımlara ulaşmaları üzerinde büyük etkiye sahip olabilmesi için ne gibi değişiklikler yapılabileceği araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Arslan, A. ve Demirel, Ö. (2007). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi* 175,198-209.
- Arslan, A. ve Şahiner, S. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında (4-5. Sınıflar) Önerilen Tutum ve Öz Değerlendirme Araçlarının Geçerlik ve Güvenirliği Üzerine Bir Çalışma. *M. Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14), 195-208.
- Akgül, N. İ. ve Sezer, A. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler ve Yöntem Seçiminde Karşılaşılan Sorunlar (Niğde İli Örneği). *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu*. 27-29 Nisan 2007, Eskişehir: Nobel.
- Aykaç, N. ve Başar, E. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar VIII. Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirme Sempozyumu*. 14-16 Kasım 2005. Sin Matbaacılık, Ankara.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22), 46-73.
- Ayten, P. (2006). *İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4.ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bulut, İ. (2006). *Yeni İlköğretim Birinci Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler.

- Demirel, Ö. (2009). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA.
- Dılmaç, Y. (2008). *Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanabilirliği Hakkında Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2008). Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana İlinde Bir Araştırma. *İlköğretim Online*, 7(2), 468-484, <http://ilkogretim-online.org.tr> (Erişim Tarihi: 18.01.2012).
- Ece, B. (2007). *İlköğretim Birinci Kademe 2005 Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Afyonkarahisar İl Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Ekinci, A. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapılandırma Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Fitzpatrick, L. J., Sanders, J. R., Worthen, B. R. (2004). *Program Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines*, NY: Pearson Education.
- Gömlüksiz, M. N. ve Bulut, İ. (2006). Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 47, 393-421.
- Green, B. S., Neil J. S. ve Akey, T. M. (2000). *Using SPSS for Window Analyzing and Understanding Data* (2th Ed). New Jersey: Upper Saddle River.
- Güneş, M. (2008). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımları ile Ders Kitabında Önerilerin Etkinliklerin Uygunluk Düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Hürsen, Ç. ve Uzunboylu, H. (2008). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *VIII. International Educational Technology Conference*. 6-9 Mayıs 2008. Eskişehir.
- Kalaycı, E. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kamber, T. (2007). *2005-2006 Yeni Öğretim Programında Sosyal Bilgiler Dersi Etkinliklerinin Uygulanabilirliğinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kaya, Z. (1997). Eğitimde Program Değerlendirme Sürecinin Temel İşlemleri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatları Eğitim Dergisi*, 5, 59-65.
- Kaya, E. ve Ersoy, F. (2007). Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu Bildiriler*, 27-29 Nisan2007, Eskişehir: Nobel.
- Kılıçoğlu, G. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi, Kars.

- Kırtay, A. (2007). *2005-2006 Öğretim Yılı 4. ve 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Uygulamasında Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5.sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Memişoğlu, H. (2012). İlköğretim 4-5 Sosyal Bilgiler Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 66-81.
- Ornstein, A. C, ve Hunkins, F. P. (1998). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Uslu, E. (2007). *İlköğretim 4.ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen ve İdareci Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi (Şirnak İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Yıldırım, H. H., Yıldırım, S. (2011). Hipotez Testi, Güven Aralığı, Etki Büyüklüğü ve Merkezi Olmayan Olasılık Dağılımları Üzerine. *İlköğretim Online*, 10(3), 1112-1123. (Erişim Tarihi: 13.08.2013)

SUMMARY

The quality of education depends on planned activities. So, curriculum must be designed to teach identified cognitive, affective, psychomotor properties. Designed curriculum must constantly be monitored, evaluated and corrected for its effectiveness, if necessary. A number of curriculum evaluation models were proposed for this purpose. One of these models is Tyler's objectives based evaluation model. In this model, the objectives are criterion for effectiveness of the curriculum. The objectives accomplished are identified at first; then learning experiences are examined to find unaccomplished objectives. Tyler's objectives based evaluation model was used in this study.

The social studies program is one of primary school curricula. This curriculum was based on constructivism. The students are active in this approach. The students don't memorize what presented by their teachers. They construct meaning cooperatively and individually. The critical thinking, creative thinking, problem solving, effective communication and empathy, initiative, observing, perceiving time and place, comprehending the change and continuity, using information technologies, and speaking effectively Turkish language are skills that will be earned by students in the curriculum. Besides, there are 8 units containing 92 objectives in social studies curriculum for 5th grades. These units are "I learn my rights", "step by step Turkey", "let's recognize our region", "our products", "realizing dreams" "workers for community", "a country a flag" and "our world".

The studies conducted on evaluation of social studies were commonly descriptive. In these studies, survey was used to get opinions of teachers about components of curriculum. Generally, the teachers stated that objectives, contents, learning experiences and, measurement instruments were sufficient. There isn't any study else on identifying the attaining degree of objectives in primary school social studies. The purpose of this study was to identify degree of attaining of objectives in 5th grade social studies curriculum.

One-shot pre-test and post-test model form experimental designs were employed in this study. The data were obtained from 389 primary school students attending in Ereğli city of Zonguldak province. 5 schools were selected via cluster sampling method.

The study was conducted on 4 units. These units were I learn my rights consisting of 4 objectives, "step by step Turkey" consisting of 6 objectives, "let's recognize our region" consisting of 7 objectives, "our products" consisting of 7 objectives. Data of the study were collected with the help of achievement tests. Two multiple choice tests were developed by researchers. First of them contains 34 items. The discrimination index interval was 0.24-0.75, item difficulty index was 0.72 and, reliability coefficient of test items was 0.80. Second test contained 30 items. The discrimination index interval was 0.27-0.62, item difficulty index was 0.48 and, reliability coefficient of test items was 0.79. Achievement test was applied as a pre-test and post-test for each units.

The item difficulty index was calculated to identify the attaining degree of the objectives. 0.75 item difficulty index was used as a criterion. Comparison of pre-test and post-test was calculated with “Paired-Sample t test”. Moreover, the effect size of differences was calculated with Cohens’ d.

The students attained 2nd objective (relates group roles in which live) and 3rd objective (relates his/her roles and, rights and responsibilities necessary for these roles) of I learn my rights unit. There is a significant difference between pre-test and post-test in favor of post-test. The effect size of this difference is 0.50. Students attained 2nd objective (examples cultural characteristics in different regions of our country) and 4th objectives (explains importance of cultural components in living together) of step by step Turkey unit. . There is a significant difference between pre-test and post-test in favor of post-test. The effect size of this difference is 0.49. Students attained 4th objective (examples the changing of natural environment and shape of benefit from these in their region) and 7th objective (recognizes reasons of natural disasters in region in which s/he lives) of let’s recognize our region unit. There is a significant difference between pre-test and post-test in favor of post-test. The effect size of this difference is 0.77. Students attained only 3rd objective (identifies jobs relevant to economical activities in region s/he lives) of our products unit. There is a significant difference between pre-test and post-test in favor of post-test. The effect size of this difference is 0.57.

The findings of the study showed that students couldn’t reach most of the objectives of the curriculum. It can be concluded that social studies curriculum was ineffective in leading students to objectives, although curriculum has medium effect size. Therefore, the reasons lying under this must be researched. Objectives and learning experiences of curriculum must be reexamined by educational psychologists, curriculum and instruction experts. Also, to make interviews with teachers and to observe classroom environment can provide information about this failure.

Curricula are conducted to reach students to objectives. So, similar studies must be conducted on different courses, track levels and samples.